

Als een boek een film wordt: de schrijver en de regisseurs van 'De acht bergen' vertellen hoe dat voelt

T [tijd.be/cultuur/film/als-een-boek-een-film-wordt-de-schrijver-en-de-regisseurs-van-de-acht-bergen-vertellen-hoe-dat-voelt/10433711.html](https://www.tijd.be/cultuur/film/als-een-boek-een-film-wordt-de-schrijver-en-de-regisseurs-van-de-acht-bergen-vertellen-hoe-dat-voelt/10433711.html)

Rik Van Puymbroeck

14 december 2022

'De acht bergen', het indrukwekkende boek van de Italiaan Paolo Cognetti, kreeg van Felix Van Groeningen en Charlotte Vandermeersch een passende verfilming: mooi, aangrijpend, je wordt er een beter mens van. Hoe beleefden de schrijver en de regisseurs het proces?

Paolo Cognetti, schrijver

'De waarachtigheid maakt me trots'

Paolo Cognetti

is 44 en een van de succesvolste Italiaanse schrijvers van zijn generatie. 'De acht bergen' is zijn bekendste boek, hij won er de Premio Strega mee. Andere boeken van hem zijn 'De buitenjongen' en 'Het geluk van de wolf'.

Op de laptop is dankzij Zoom te zien dat Paolo Cognetti (44) in zijn met boeken gevulde Milanese appartement dezelfde is als de schrijver die we vier jaar geleden in Amsterdam over 'De acht bergen' spraken. Zijn haar wat wild, baardje, oosterse ketting rond de nek, eenvoudige sweater. Maar toen de film van zijn boek in Cannes in première ging, droeg hij een smoking. Hij lacht. 'Die had ik niet gehoord of gekocht, onze producent had gewoon contact opgenomen met Giorgio Armani. Zij gaven me een smoking en in Cannes was ik dus hun ambassadeur.'

Zijn lach is er een van zelfrelativering, maar ook van verwondering en dankbaarheid. Zes jaar nadat in Italië 'Le otto montagne' is verschenen, zijn wereldwijd 1,2 miljoen exemplaren van zijn boek verkocht. 700.000 in Italië zelf, 300.000 in het Nederlandse taalgebied, de meerderheid van de rest in Frankrijk en Duitsland. 'Alleen in de Verenigde Staten deed hij het niet echt.' De film, die op het Festival van Cannes de Juryprijs won en de komende week in première gaat, zal de verkoop van het boek ongetwijfeld een nieuwe boost geven. Een film die hij al zag. 'Al een keer of honderd. Ik ben dus bevooroordeeld, maar hij ontroert me elke keer.'

Die ontroering heeft vele vaders. Toen Cognetti in 2013 aan 'De acht bergen' begon te schrijven, was hij 35. 'Men zegt altijd dat een schrijver op een dag het boek vindt dat altijd op hem gewacht heeft. Ik schreef al 15 jaar, maar toen voelde ik die magie. Dit was het boek waarvoor ik als kind had leren schrijven. Alleen was ik er pas klaar voor op mijn 35ste.'

De roman gaat over Pietro, een stadsjongen uit Milaan die als kind met zijn ouders vaak de bergen in trok en daar een vriend leerde kennen. Veel later keert hij terug, alleen, zonder zijn ouders nu, die vriend Bruno woont er nog en Pietro gaat steeds langer in de bergen blijven. Zoals Cognetti zelf. De rest van het verhaal moet u lezen en in die film gaan bekijken. Maar dat het hoofdpersonage Pietro veel van de schrijver in zich draagt, is geen geheim. Het boek is heel persoonlijk. Waardoor de film dat ook is.

De film werd met veel zorg in de handen van Felix Van Groeningen en Charlotte Vandermeersch gelegd. Dat zijn Belgen, geen Italianen. ‘En dat vond ik goed’, zegt Cognetti. ‘In Italië vinden ze dit ook geen Italiaans boek, omdat we geen traditie hebben van ‘bergliteratuur’. Veel Italianen kennen de bergen zelfs niet en de Alpen zijn ook Europees. Over de top ziet niemand de grenzen tussen Italië, Frankrijk of Zwitserland. Dus het idee om er een Europese film van te maken vond ik goed. In Italië wordt hij trouwens evenmin als een Italiaanse film gezien. Voor mij zou ‘De acht bergen’ logische Italiaanse inzending voor de Oscars geweest zijn, maar dat is niet gebeurd. Ook al was het de enige film uit dit land die op het festival in Cannes in de prijzen viel.’

Cognetti kende ‘The Broken Circle Breakdown’ en ‘Beautiful Boy’ van Felix Van Groeningen. Die had hij gezien. Toen de Italiaanse producent Van Groeningens naam liet vallen, ging hij ook de andere films van de Gentenaar bekijken. ‘Ik was meteen blij met de keuze, ik was maar voor één ding bang. Toen ik Felix en Charlotte in 2019 voor het eerst ontmoette in Estoul, zei ik dat hen dat. In zijn films zit altijd een zoektocht naar een dramatisch moment. Mensen die schreeuwen of huilen. Vaak heel zwaar. Dat is mooi in die films, maar ik zag Pietro en Bruno in ‘De acht bergen’ niet schreeuwen of huilen. Felix stelde me gerust. Hij zag dat ook niet.’

Een cadeau

Als een boek verfilmd wordt, geeft de schrijver zijn kind uit handen. Cognetti was daartoe bereid. ‘Als ze een Amerikaanse producent hadden gekozen die het verhaal in de Rocky Mountains had willen situeren, dan kon ik daarmee leven. Maar Felix gaf meteen aan dat hij wilde filmen waar ik het verhaal had bedacht en geschreven.’ (lacht)

‘Ik las ooit dat Stephen King niet hield van hoe Stanley Kubrick zijn boek ‘The Shining’ had verfilmd, maar ik moet nu zeggen: ‘Grazie, Felix.’ Het is mijn kleine verhaal en het is absoluut waarachtig. Die

waarachtigheid maakt me trots. Ik heb veel films gezien die in de bergen gedraaid zijn en bij geen enkele voelde ik wat ik hier voel. Voor mij voelt het aan als een cadeau.’

De waarachtigheid zit zeker in de plek. Op amper enkele honderden meters van Cognetti’s berghut, waar hij schreef en in de zomers nog altijd woont, werd vanaf juni 2021 gefilmd. Hij was er lang niet elke dag zelf, maar wel om de drie, vier dagen. Hij herschreef in het Italiaans de dialogen uit het scenario, dat Van Groeningen en

Paolo Cognetti ©rv

Vandermeersch in het Engels hadden geschreven. Hij hielp de regisseurs aan dorpingen die als chauffeur, timmerman, maar ook als gelegenheidsacteurs opdraafden. Zoals hijzelf. Cognetti kreeg een cameo als hulpkok in een restaurant.

Een ander voorbeeld is Michele, iemand uit het dorp in de vallei. ‘Hij was chauffeur, maar toen Bruno in een scène moest skiën, was het risico op ongevallen te groot om dat door Alessandro (Borghi, de acteur, red.) te laten doen. Dus deed Michele dat. Alleen kan die zo goed skiën, dat hij moest leren hoe je skiet als je het niet goed kan.’

Heel bijzonder was het dus toen Van Groeningen en Vandermeersch afgelopen zomer de afgewerkte film kwamen tonen in het tot cinema verbouwde kerkje van Champoluc, een dorp met 500 inwoners. Tachtig mensen konden erin en al die bergmensen zagen zichzelf. Ze vonden het goed. Respectvol. Ook hoe hun taal met dialecten werd gesproken. Hoe het leven niet werd vertolkt door Amerikaanse acteurs, maar door Luca Marinelli en Alessandro Borghi. Acteurs die wij niet kennen, maar die in hun eigen land groot zijn. ‘De besten van

de jonge generatie’, zegt Cognetti. ‘Ik was daar aanvankelijk bang voor. Het zijn Romeinse gasten, hoe zouden die zich inleven in de bergbewoners?’

Ze doen dat verbluffend. Ooit speelden ze voor het eerst samen in de Italiaanse film ‘Non essere cattivo’ uit 2015. Sindsdien zijn ze ook in het echt vrienden. Dat zie je. Ook in dat zaaltje in Champoluc zaten Cognetti’s ouders. ‘Tijdens de opnames vroeg Felix me geregeld of mijn ouders nog foto’s hadden van toen wij klein waren. Mijn vader zocht die op en bezorgde me ze. (glimlacht) Anders dan in het boek leeft mijn vader wel nog. Hij vindt dat overigens grappig en is dankbaar. ‘Ik win steeds maar jaren op de vader van je boek’, zegt hij.’

In de film wordt een hut verbouwd. Of nog beter: wordt een ruïne tot een huis gerestaureerd. ‘De ruïne was eigendom van een bergbewoner uit Aosta. We hebben die man gezocht en gevraagd of we, voor de film, zijn hut mochten verbouwen. Dat mocht en in ruil heeft hij dus nu een gloednieuwe berghut. Een huisje dat ongetwijfeld, door de film, op nieuwsgierigen zal kunnen rekenen. Zoals de hele streek. Maar dat is logisch en over vijf jaar is dat over.’

Cognetti, die zelf ooit de tocht maakte naar de plek van John Krakauers boek ‘Into the Wild’ over Chris McCandless, heeft geen schrik voor die nieuwsgierigheid. ‘Toen de crew er was, had je plots tachtig mensen in onze dorpen. Maar de dag waarop alles klaar was en ze vertrokken, herbegon de stilte. Zo gaat het in de bergen. Al eeuwen. In de zomer passeren er wat mensen, maar nadien blijven de bergen alleen.’

Felix Van Groeningen, regisseur

‘Wij vonden dat we met iets schoons bezig waren’

Felix Van Groeningen

is 45 en debuteerde met ‘Steve + Sky’, waarvoor hij in 2004 de Plateauprijs kreeg. ‘De acht bergen’ is zijn zevende film. ‘The Broken Circle Breakdown’ werd de Belgische inzending voor de Oscars. Op het festival van Cannes won ‘De acht bergen’ de juryprijs.

Felix Van Groeningen vond het ‘ondenkbaar’ om ‘De acht bergen’ niet te filmen in de streek rond Ayas, Brusson, Estoul en Champoluc. Het zijn de dorpen waar Paolo Cognetti zijn verhaal schreef, waar hij het situeerde, waar hij in de zomers leeft. ‘Natuurlijk is het een universeel verhaal over vriendschap dat je overal kan zetten, maar dat boeide me niet. Als ik voor iets val, is het voor de totaliteit. Ik wilde het daar én in het Italiaans filmen. (lacht) In de Rocky Mountains is een boer met tien koeien niet eens een boer.’

Van Groeningen is 45, we weten - en horen - dat Gent zijn levensbasis is, maar er is meer. ‘Er zitten veel elementen in dat boek die me persoonlijk toespreken. De thematiek van vriendschap, van moeten loslaten, van de vader-zoonrelatie, omdat ik zelf mijn vader vroeg verloor. En al heel mijn leven trek ik met mijn ouders naar de bergen in de Franse Auvergne.’

‘Samen met mijn moeder, mijn broer en een andere man bouwden we daar ooit in twee weken een huis. Ik kon niets en deed als een ‘Pietro-de-stadsjongen’ vooral wat ze me zeiden. Maar ik ken die streek, zwom er in riviertjes en maakte er wandelingen. Ook dat was dus herkenbaar. Ik las het boek pas toen de Italiaanse producent me contacteerde, maar ik was aan het einde wel enkele dagen de kluts kwijt. Ik wist meteen dat ik aan dit project twee jaar van mijn leven wilde spenderen.’

Dat gebeurde. In het coronajaar 2020 ging de lockdown op aan scenarioschrijven en aan, zodra het kon, enkele retourtjes Italië. In eerdere interviews vertelde Van Groeningen al hoe dat was. Hij en Charlotte Vandermeersch hadden een zoontje, het was relationeel een moeilijk moment, maar de gedwongen opsluiting en de focus op dit scenario waren louterend. Uiteindelijk vroeg hij haar als co-

regisseur. In de lente van 2021 vertrokken ze samen naar de Val d'Aosta, twee maanden voor het begin van de opnames in juli. Zo leerden ze de streek goed kennen, en de taal.

‘Voor ‘Beautiful Boy’ (zijn film uit 2018, red.) zat ik een jaar in Amerika. Ik moet me onderdompelen in een plek. Natuurlijk was dit een hele nieuwe wereld. Ik kende Luca en Alessandro (Marinelli en Borghi, de hoofdrolspelers, red.) niet. Ze waren gecast door het productieteam, niet toevallig, het zijn de twee grote namen van hun generatie. Maar ze waren wel gecast voor de andere

Felix Van Groeningen ©rv

rol: Luca als Bruno en Alessandro als Pietro. Dat klopte volgens ons niet. De puzzel viel ineens, toen we de rollen omdraaiden. Luca, die een paar weken voor de opnames al naar de bergen kwam, wérd Pietro. Alessandro, een superambitieuze man, transformeerde in Bruno.’

En hoe transformeerden zij? Als koppel, als vrienden, als ouders, werkend aan een film met een ruime ploeg, altijd oog houdend voor waar het in ‘De acht bergen’ om draait: vriendschap, eenzaamheid, verstilling. We zeggen dat wij, na het zien van de film, buitenkwamen met het gevoel een beter mens te zijn. Of toch te willen zijn. ‘Dat is niet mijn ambitie’, zegt Van Groeningen, met een bescheiden glimlach. ‘Want het klinkt groot. Maar het is wel wat mijn werk met mij doet. Deze film, heeft iets gedaan waar ik naar terug kan grijpen. Het boek nam me mee en al die kleine elementen gingen met mij aan de haal. Als je er dan in slaagt die sfeer uit te stralen, wil het zeggen dat het mijn kunde heeft overstegen.’

Sprakeloze moeder

Op de fantastische muziek van de Zweed Daniel Norgren leeft de kijker mee in de Val d'Aosta. Ga niet, zoals wij, in de zaal met Shazam aan de slag. Bijna alle nummers vindt u op zijn album ‘Alabursy’, dat Vandermeersch ooit van haar broer cadeau kreeg. Het is dus muziek die hen zelf raakt en wellicht ook de soundtrack van hun leven zou kunnen zijn.

Van Groeningen knikt en denkt aan wat hij net vertelde over zijn vroeg gestorven vader. ‘Veel van mijn films (dit is zijn zevende, red.) zijn erdoor beïnvloed. Dat Pietro zoveel jaar later iets van zijn vader begrijpt en met hem in contact komt, dat zal ook wel mijn zoektocht zijn. Toen mijn moeder de film zag, kon ze amper iets zeggen. Ze was bouche bée. Dat bevestigde het gevoel dat Charlotte en ik hadden. Op het arrogante af misschien. Je bent mee of je bent niet mee, maar wij vonden dat we met iets schoons bezig waren.’

Charlotte Vandermeersch, regisseur

‘De grootsheid van het leven zit erin, maar ook het kleine’

Charlotte Vandermeersch

is 39 en acteerde in theater, op tv en in films. In 2016 speelde ze de hoofdrol in ‘Belgica’, een film van Felix Van Groeningen. ‘De acht bergen’ is haar debuut als regisseur, naast Van Groeningen. Ze zijn partners en hebben samen een zontje.

Ze weet nog dat ze aan de keukentafel zat. ‘Plots legde Felix (Van Groeningen, haar partner, red.) op die keukentafel dat idee’, zegt Charlotte Vandermeersch (39). ‘We zaten midden in die lange lockdown en waren al maanden aan dat scenario aan het schrijven. Toen zei hij dat hij met iemand had gepraat over zijn idee om mij als coregisseur bij ‘De acht bergen’ te betrekken. (glimlacht) Het was

geen knieval. Hij stelde niet dé vraag. Via die omweg zei hij alleen: ‘Dat waren mijn gedachten.’ Ik zat rustig aan tafel en ik zei: ‘Ik denk dat dat een heel goed idee is.’

Zo, ergens in 2020, werd de actrice die rollen speelde in onder meer ‘De helaasheid der dingen’, ‘Het goddelijke monster’ en ‘Belgica’, maar ook op televisie en in theater, coregisseur van haar man. Dat was niet de bedoeling toen Van Groenigen in 2019 van een Italiaanse producent de vraag kreeg of hij ‘De acht bergen’ wilde verfilmen. Hij las toen het boek, dat deed ook zij, en ze vond het meteen iets voor hem. ‘De grootsheid van het leven zit in dat verhaal, maar ook het kleine.’

‘De scenario’s van Felix’ films zijn meestal niet zo gemakkelijk. Maar hij had net een wandeltocht in de Alpen achter de rug. Het verhaal over de zoektocht naar een familie en hoe dat tussen een vader en zoon gaat, herkende ik in Felix en de intense vriendschap en verwantschap tussen mannen heeft hem van kleins af heeft getekend. Hoe Paolo (Cognetti, red.) en dus Pietro (het hoofdpersonage, red.) uitzoomt en afstand neemt om met zo veel mogelijk mededogen naar zichzelf en zijn familie en vrienden te kijken, lijkt erg op hoe Felix dat doet. Eigenlijk herkende ik Felix in Pietro en Paolo, en Paolo en Pietro in Felix. Dit was iets voor hem.’

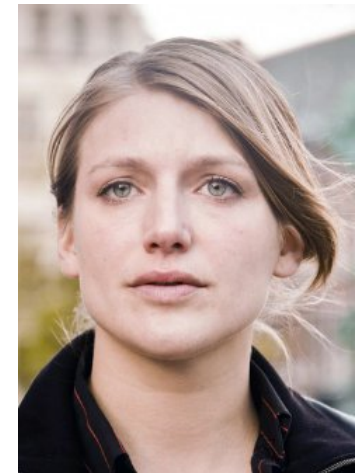
Survivalmodus

Ze gingen samen schrijven. Vandermeersch leerde Italiaans, volgde mee, bereidde mee voor, leefde mee. Tot ze regisseur werd.

‘Ik moest mijn rol vinden’, zegt ze. ‘Felix vindt dat ik beter schrijf dan hij kan, al vind ik dat hij zichzelf daarin te klein maakt. Maar ik voel me in die rol wel als een vis in het water. Ook de ontmoetingen met mensen, de omgang met acteurs, de kostumering, de scriptsupervising op de set: dat vind ik fijn. Maar toen hij met Ruben (Impens, zijn vaste director of photography, red.) samen ging zitten, kwam er een heel technisch gedeelte dat voor mij Chinees was. Dan maakte ik me vaak klein. En op de set heb ik vaak gehoopt:

‘Alstublieft, Felix, krijg nu geen covid, ik wil hier niet alleen staan.’ Maar hij stelde me gerust. Moedigde me aan om mijn plaats op te eisen. Ik heb dat geprobeerd.’

Het resultaat is deze film, waarvoor ze maanden in de Val d’Aosta leefden, vaak met een crew van zeventig mensen. En waarvoor ze met een kleiner team voor scènes naar Nepal trokken. Dat was uitdagend, mentaal én fysiek, ‘op 4.000 meter hoogte’. Het was improviseren, Vandermeersch noemt het soms ‘guerrilla-achtig’. Ze zag haar partner Felix in survivalmodus, maar ze zag ook hun zoontje Rufus opleven in die stille dorpen in de Val d’Ayas, een klein dal dat deel uitmaakt van de Val d’Aosta.

Charlotte Vandermeersch ©rv

‘Mensen leven er erg beschermd in die kleine oude dorpen, al moet je niet denken dat ze het leven niet kennen. Ze zijn er gewoon erg op elkaar aangewezen. Er is veel vrijheid en puurheid, maar het zal er ook best lastig zijn. Maar in twee minuten sta je helemaal alleen op een flank. We zijn er deze zomer terug geweest. Dat voelde goed, en ik zag er mijn zoon gelukkig zijn.’

Maar er is nog iets. Toen ze ‘De acht bergen’ las, legde ze in de zoektocht van een zoon naar zijn vader niet meteen een link naar haar eigen overleden vader. ‘Maar mijn broer, die moeilijk over ons vader spreekt, zei me na de première in Cannes dat hij in die vaderrol in de film mijn accenten zag. Dat deed me deugd. In die vader van Pietro zit een basis van wat ik wil vertellen: de onmogelijkheid je uit te drukken en tegelijk het verlangen naar nabijheid.’